

Bildande av naturreservatet Fermansbo urskog i Sala och Surahammars kommuner

(4 bilagor)

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (MB) det område som avgränsas på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Naturreservatets namn ska vara Fermansbo urskog.

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ MB att angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se reservatsföreskrifter).

Länsstyrelsen fastställer samtidigt, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., de mål och riktlinjer för områdets långsiktiga vård som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen (bilaga 2). Förvaltare av naturreservatet skall vara Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen beslutar att de två beslut om naturreservat enligt 7 § naturvårdslagen (1964:822), dnr 231-10226-91 daterat den 11 november 1992 respektive dnr 11-1211-2047-81 daterat den 21 mars 1984, ska upphöra att gälla när föreliggande beslut vunnit laga kraft.

Uppgifter om naturreservatet

Objektnamn	Fermansbo urskog
RegDOS ID	2001292
Skyddsform	Naturreservat
Natura 2000-områden	Krokmossen (SE 0250189) Fermansbo urskog (SE 0250097)
Län	Västmanland
Kommun	Sala och Surahammar
Naturgeografisk region	Nr. 27, det låglänta skogslandskapet norr om Limes norrlandicus
Karta	Terrängkartan: 11g NV Fastighetskartan: 11g 6e, 11g 7e
Lägesbeskrivning	ca 5 km N om Ramnäs, 9 km SO om Virsbo
Fastigheter	del av Färmansbo 1:3, del av Ramnäs Bruk 2:1, del av Månsbo 3:1 och Färmansbo 1:59
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Areal	354 ha
Markslag	Produktiv skogsmark 234 ha Skogsimpediment 4 ha Myr 115 ha Övrig mark 1 ha

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och skapa förutsättningar för att utveckla en typisk mellansvensk skogsmyrmosaik där andelen äldre skog och arealen opåverkade myrmarker är osedvanligt hög för regionen
- bevara och utveckla de förekommande naturtyperna med fokus på de värden som är knutna till äldre barrskogsbestånd och opåverkade våtmarker
- bibehålla eller öka arealen habitat för de arter som är beroende av biologiskt gammal och orörd skog med urskogsartade kvalitéer och egenskaper samt stärka de förekommande populationerna av rödlistade- och sällsynta arter
- göra området mer tillgängligt och bevara de upplevelsemässiga värden som är förknippade med äldre, förhållandevis orörda, naturskogsartade barrskogar och öppna opåverkade myrmarker
- bidra till att delmål 1 i miljömålet Levande skogar uppnås samt att delmål 2 i miljömålet Myllrande våtmarker uppnås

Syftet skall uppnås genom att:

- stora delar av området ska få utvecklas fritt
- bestånden får utvecklas och bli biologiskt gamla
- det endast bedrivs naturvårdsinriktad skogsskötsel i området
- alla skötselåtgärder utförs på sådant sätt att hotade och sällsynta arter gynnas
- parkeringsplatser, leder och skyltar anläggs och underhålls

Beskrivning av området

Naturreservatet är centralt beläget i länet. De västra delarna ligger i Surahammars kommun och de östra delarna i Sala kommun. Trakten tillhör den naturgeografiska region som benämns ”det låglänta skogslandskapet norr om Limes norrlandicus”. Regionen karaktäriseras av vidsträckt barrskogar och stora arealer med myrmarker.

Reservatsområdet har en för trakten typiskt omväxlande topografi där myrmarker av varierande storlek återfinns i lågt liggande partier och svackor och där barrskogar breder ut sig på de högre belägna torrare markerna. Generellt återfinns torra magra tallskogar på hållmarker och partier med tunt jordtäckte medan grandominerande barrskogsbestånd dominerar de lägre liggande moränmarkerna.

De biologiska bevarandevärdena är i huvudsak knutna till de äldre naturskogsartade barrskogsbestånden, övergångszonen mellan fastmark och våtmark och de opåverkade myrmarkerna. Ett flertal skogsbestånd har stått mer eller mindre orörda eller endast brukats extensivt under en mycket lång period. Äldre kolbottnar vittnar dock om en ganska omfattande aktivitet i området i mitten av 1800-talet. Större områden med yngre, mer produktionsbetonade bestånd finns både i de östra och västra delarna av naturreservatet. Våtmarkerna i området är generellt sett relativt opåverkade i sen tid och hyser en rad olika småbiotoper.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Stora delar av skogen i området har uppnått en mognad, och befinner sig i ett successionsstadium, som kommersiellt brukade "produktionsskogar" i dag aldrig uppnår. Inom reservatet finns stora områden som har behållit naturskogens artsammansättning, åldersvariation och ekologiska funktion. Här finns rikligt med inslag och strukturer som är speciellt värdefulla för ovanliga och hortade arter och rent allmänt för biotopens naturvärde. I området återfinns också ett flertal populationer av ovanliga och hotade arter som starkt missgynnats av det moderna skogsbruket. Äldre förhållandevis orörda barrskogar är i dag mycket sällsynta i södra Sverige och är av stort allmänekologiskt och naturvetenskapligt intresse. Myrkomplexet utmärker sig i första hand genom sin mångformighet och orörda karaktär. Mångformigheten och den biotopvariation som följer av denna är den främsta orsaken till den höga artdiversiteten. Våtmarkerna påverkar också de omgivande markernas hydrologi och mikroklimat och har därigenom en stor inverkan på de angränsande områdenas ekologiska förutsättningar.

I området finns mycket höga dokumenterade ornitologiska, mykologiska och lichenologiska värden (se artlista, tabell 1, i bilaga 2). Tillsammans med våtmarkskomplexets storlek, mångformighet och relativa orördhet utgör reservatsområdet ett värdefullt natur- och vildmarksområde för såväl växter och djur som för människor som utövar friluftsliv eller naturstudier.

De flesta av de mer exklusiva arterna i området är mycket känsliga för förändringar i lokalklimatet och skulle inte överleva en slutavverkning eller motsvarande åtgärd. Ett antal arter är också direkt beroende av gamla grova träd eller grov död ved som växtsubstrat och hotas därmed av allt virkesuttag.

För att bevara naturvärdena måste verksamheter eller åtgärder som i större omfattning påverkar trädskiktet, marken eller de hydrologiska förhållandena undvikas inom området. Detta innebär att exempelvis skogsbruksåtgärder, framförande av tyngre fordon, tåktverksamhet, olika typer av markavvattning eller uppförande av mast eller annan typ av anläggning utgör ett direkt hot mot de biologiska bevarandevärdena i området.

För att bevara och till viss del även utveckla naturvärdena i området ytterligare ska skogsmarkerna respektive myrmarkerna få formas och präglas av de processer och funktioner som normalt styr utvecklingen i av människan opåverkade naturskogsbestånd och opåverkade våtmarker. I syfte att långsiktigt bevara, förstärka och gynna naturvärdena kan åtgärder som syftar till att återställa eller efterlikna naturligt störningar och tillstånd komma att krävas. Exempel på en åtgärd som på sikt förstärker naturvärdena är naturvårdsbränning.

Miljömål

Naturresevatets bildande är en del i arbetet med att uppnå det av riksdagen beslutade miljömålet om långsiktigt skydd av skogsmark, Levande skogar. Det är också en del i att uppnå miljömålet Myllrande våtmarker.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturresevatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst

tillgodoses genom att området ges ett långsiktigt skydd genom bildandet av ett naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen, i enlighet med 7 kap. 25 § MB, finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. MB och med den för området gällande översiktsplanen.

Andra sakförhållanden

Inom området rymms två Natura 2000-områden, Fermansbo urskog SE 0250097 och Krokmosse SE 0250189. Natura 2000-områden är enligt den nationella strategin för formellt skydd av skog prioriterade för formellt skydd. Tanken bakom avgränsningen av naturreservatet är att rationellt skogsbruk ska kunna bedrivas ända fram till reservatsgränsen utan att miljön i något av de två berörda Natura 2000-områdena påverkas på ett betydande sätt.

Myrkomplexet vid Krokmosse har också pekats ut i den nationella Myrskyddsplanen och är av riksintresse för naturvård liksom det tidigare naturreservatet.

Länsstyrelsen bedömer att det nya utvidgade naturreservatet, med fastställda föreskrifter, i allt väsentligt motsvarar förordnandet av det ursprungliga Fermansbo urskogs naturreservat (dnr. 11.1211-2047-81 resp. 231-10226-91). Därutöver framstår det som både opraktiskt och förvillande att ha två gällande beslut om naturreservat inom samma område. Mot bakgrund av detta bedömer Länsstyrelsen att synnerliga skäl föreligger för att upphäva tidigare beslut om naturreservat (dnr 231-10226-91 beslutat den 11 november 1992 respektive dnr 11-1211-2047-81 beslutat den 21 mars 1984) enligt naturvårdslagen (1964:822).

Reservatsföreskrifter

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkning i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det förbjudet att:

1. avverka skog, gallra, röja, eller vidta annan skogsvårdande åtgärd eller på annat sätt skada vegetationen
2. ta bort eller upparbeta döda eller döende träd och vindfällen
3. anordna upplag, utföra fyllning eller tippning, spränga, schakta, borra, gräva, markbereda, utföra någon typ av markbearbetning eller bedriva täkt av något slag
4. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalk eller andra växtnäringsämnen
5. inplantera djur eller växtarter
6. skyddsdikey, rensa dikey, kulvertera dikey, dämna eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden

7. uppföra byggnad eller därmed jämförbar anläggning
8. anlägga väg, parkeringsplats, stig, led, spång eller bro
9. dra fram mark eller luftledning, uppföra mast, torn, vindkraftverk, antenn eller liknande anläggning
10. uppföra stängsel eller annan hägnad
11. utan Länsstyrelsens tillstånd upplåta mark för skyttetävling, orienteringstävling eller militära övningar
12. framföra motordrivet fordon
13. bedriva fågeljakt

Utan hinder av ovanstående föreskrifter är det tillåtet att:

- utföra nödvändiga åtgärder i samband med brandbekämpning
- på ett varsamt sätt framföra mindre motordrivet fordon i terrängen för uttransport av fälld älg eller annat högvilt

Genom reservatet går en 130 kV elledning som är tagen ur drift. Då ledningen inte används är ledningsägaren, Vattenfall Eldistribution AB, enligt ellagen (1997:857) 19 § skyldig att ta bort elledningen med tillhörande anläggningar vilket de avser att göra. Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder vid borttagandet av ledningen. Innan borttagandet av ledningen ska verksamhetsutövaren samråda med Länsstyrelsen samt träffa en överenskommelse med Länsstyrelsen i egenskap av fastighetsförvaltare om tillvägagångssättet vid borttagandet av ledningen.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelse att tåla visst intrång

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet.

1. Utmärkning av naturreservatets gräns i terrängen
2. Utplacering av informationstavlor
3. Anläggning av parkeringsplats för allmänheten
4. Utföra följande skötselåtgärder i naturvårdssyfte:
 - avverka, gallra eller röja
 - ringbarka, skada eller döda träd för att tillskapa död ved eller gynna andra träd
 - föryngringsfrämjande åtgärder
 - naturvårdbränningar
 - återställa hydrologiska förhållanden
 - uppföra och underhålla friluftsanordningar
5. Dokumentation och uppföljande undersökningar av markförhållanden, flora och fauna

Alla virkessortiment inklusive grenar och toppar (GROT), som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller förvaltaren.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att:

1. göra upp eld
2. cykla eller rida
3. klättra i boträd eller på annat sätt avsiktligt störa djurlivet,
4. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar samt att skada vegetationen eller naturföremål i övrigt t ex genom att insamla örter, gräs, mossor, svampar eller lavar, med undantag för matsvamp och bär för husbehov
5. insamla insekter eller andra ryggradslösa djur
6. på störande sätt använda radio eller annan ljudanläggning
7. sätta upp tavla, skylt, affisch, markeringar eller permanent snitsla spår
8. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

9. använda området för organiserade tävlings- eller övningsändamål eller motsvarande med mer än 60 deltagare

Föreskrifterna C7 och C8 gäller inte innehavare av särskild rätt vid jakttillfällen.

Föreskrifter under A och C utgöra inte hinder för de åtgärder som behövs för naturreservatets skötsel enligt fastställd skötselplan, inte heller för vetenskapliga undersökningar med syfte att öka kunskapen om de biologiska värdena. För sådana vetenskapliga undersökningar krävs dock godkännande från Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen erinrar om att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller omedelbart, även om de överklagas.

Ärendets handläggning

Området uppmärksammades för första gången av myndigheterna i samband med en naturinventering 1975. Naturintresserade ortsbor hade då sedan länge känt till områdets naturvärden. Delar av området uppmärksammades ytterligare i samband med den riksomfattande urskogsinventering som genomfördes i början av 1980-talet där det pekades ut som ett av två urskogsobjekt i Västmanlands län. Ett par år senare uppmärksammades Krokmossen i länets våtmarksinventering och togs senare även upp i den nationella Myrskyddsplanen.

1984 förvärvade staten ett cirka 95 ha stort område där huvuddelen av arealen utgjordes av skog. Senare under samma år beslutade Länsstyrelsen om bildandet av Fermansbo urskogs naturreservat. För att få en naturligare avgränsning och knyta samman naturreservatet med Krokmossen utvidgades reservatet mot sydöst 1992. Utvidgningen var på cirka 45 ha och inkluderade en liten del av Krokmossens västra delar.

I slutet av 1990-talet uppmärksammades naturvärdena i området återigen då Sverige ombads att peka ut objekt till Europeiska unionens nätverk av värdefulla naturområden,

Natura 2000. Både det befintliga reservatet, Fermansbo urskog, och Krokmosse föreslås sedermera av regeringen att ingå i Natura 2000-nätverket.

Under 2005 inkom en anmälan om avverkning i området väster om det befintliga naturreservatet. Efter samråd med markägarna sköts avverkningen på framtiden för att ge utrymme för fördjupade naturinventeringar i området. Inventeringarna visade på så pass höga naturvärden att det ansågs vara motiverat att utvidga det befintliga reservatet västerut, vilket markägarna också gav sitt samtycke till. I syfte att effektivisera reservatsarbetet påbörjades samtidigt säkerställandet av Krokmosse med syfte att bilda ett enda stort reservat bestående av det befintliga naturreservatet, Krokmosse och markerna väster om det befintliga reservatet.

Under hösten 2006 värderades det berörda området och förhandlingar inleddes. Under oktober samma år skickades ärendet ut på remiss och i december träffades en överenskommelse om köp med berörda markägare.

Samråd har enligt 26 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Skogsstyrelsen, samt enligt 25 § nämnda förordning med Sala och Surahammars kommuner. Naturvårdsverket har inte fått förslaget på remiss i enlighet med verkets skrivelse den 30 januari 2002, dnr 312-1065-02 No.

Länsstyrelsen har enligt 27 § verksförordningen (1995:1322) utrett föreskrifternas kostnadsmässiga och andra konsekvenser och dokumenterat dessa i en konsekvensutredning. Ekonomistyrningsverket har lämnats tillfälle att yttra sig i frågan. Ekonomistyrningsverket har inte inkommit med något yttrande.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken har enligt 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. förelagts att inom en månad framställa eventuell erinran mot bildande av naturreservatet Fermansbo urskog. Ett flertal myndigheter och organisationer har därutöver fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Synpunkter som framförts i remissyttrandena

Ramnäs-Virsbo Naturklubb är positiva till reservatets utvidgning och anser att målsättningen med reservatet överensstämmer med två av de av riksdagen beslutade miljömålen, Levande skogar och Myllrande våtmarker. Ramnäs-Virsbo naturklubb föreslår att gränsen ändras så att hela sträckan av Ladängsbäcken fram till vägen inkluderas i reservatet. De anser också att kraftledningen, som är ur bruk, bör tas bort. Angående skötseln ställer sig Naturklubben frågande till att "genom gallring försöka skapa intressanta trädindivider" samt önskar att Länsstyrelsen förtydligar vad som menas med mindre omfattande skötselåtgärder i delområdet myrmarker. Naturklubben önskar att ytterligare stigar anläggs för att öka upplevelsevärde och minska slitaget. De ger också konkreta förslag på var nya leder kan anläggas och var nya informationstavlor, "vid upplevelseplatser", kan sättas upp.

Surahammars Naturskyddsförening är positiva till reservatets utvidgning och anser att detta förstärker målsättningen och arbetet med tre av riksdagens beslutade miljömål, Levande skogar,

Myllrande våtmarker och Ett rikt växt- och djurliv. Föreningen föreslår att delen i sydväst runt Ladängsbäcken fram till vägen bör ingå i reservatet. De anser också att luftledningen utgör ett förfulande inslag och bör monteras ned. Föreningen föreslår också att nya vandringsleder anläggas och föreslår ett flertal sträckningar.

Sala Bygg och miljöförvaltning ställer sig bakom de skäl som Länsstyrelsen anför till förslaget till beslut. Förvaltningen pekar ut ett par hot som inte kan tacklas i reservatsbeslutet men bör beaktas i framtiden, bl.a. hotet från exoter, effekterna av avsaknaden av naturliga störningar och riskerna med skogsgödsling på angränsande marker. Angående skötseln förespråkar förvaltningen en aktiv skötselregim med naturvårdsgallringar, naturvårdsbränning och våtmarksslåtter. De anser också att det är tveksamt om granskogen på de gamla tegarna vid torplämningen norr om Krokmossen bör stå kvar och förespråkar ett alternativ där den gamla torpplatsen med grundlämningar och odlingsrösen återskapas och tydliggörs. Kommunen förespråkar också ett mer omfattande system av markerade leder och informationstavlor.

SGU anser att ordet ”urgraniter” i kapitel 2.3 bör ersättas med yngre granit och metasedimentära bergarter. I övrigt har SGU ingen erinran mot bildandet av naturreservatet.

Vattenfall Eldistribution AB har avstyrkt förslaget till beslut. Detta motiveras med att de föreslagna föreskrifterna försvårar tillträdet till ledningen och därmed utgör hinder för ledningsrättsinnehavaren vid borttagandet av ledningen. Då ledningen inte längre är i drift är ledningsägaren, enligt ellagen (1997:857) 19 §, skyldig att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar vilket Vattenfall avser att göra.

Västmanlands orienteringsförbund har anmärkt att Surahammars SOK har en orienteringskarta som angränsar till det gamla reservatet från söder och över delar av den tänkta utvidgningen. För att kunna använda den delen av kartan på ett bra sätt skulle banor behöva korsas Strutmossen och den smala änden av reservatet. Klubben avser i så fall att begära dispens för en sådan banläggning om och när detta blir aktuellt. Helst ser de att föreskrifterna anpassas till detta redan från början.

Ytterligare remissvar har inkommit. Dessa tillstyrker naturreservatsbildningen och har inget att erinra mot förslaget.

Länsstyrelsens avvägning med avseende på remissyttranden

De planerade reservatsgränserna står fast. Länsstyrelsen anser inte att den föreslagna gränsjusteringen är motiverad då det berörda områdets naturvärde i dag är begränsat och utvecklingsmarker inte prioriteras i skyddsarbetet. De fastslagna gränserna överensstämmer också med det område som staten genom Naturvårdsverket köpt in för Naturvårdsändamål. Vad gäller naturvårdsinriktade gallringar anser Länsstyrelsen att det är en viktig åtgärd att vidta i bestånd som är starkt kulturpåverkade, har låga naturvärden och inte lämpar sig för naturvårdsbränning. Länsstyrelsen har i dag inte några planer på att ta upp myrslåtter i området. Skötselplanen har dock ändrats så till vida att det tydligt framgår att myrslåtter på en begränsad yta kan bli aktuell i framtiden. Skötselplanen har också ändrats så att torpplatsen och odlingsrösen ska kunna synliggöras bättre om än inte öppnas upp helt.

För att tillgängliggöra reservatet ytterligare anläggs en parkeringsplats även söder om reservatet. Från parkeringsplatsen anläggs en stig som ansluter till den befintliga leden. Anläggande av ytterligare vandringsleder och informationstavlor kan bli aktuellt i framtiden men det får framtida behovsprövningar utvisa. Det är samtidigt viktigt att påpeka att området ska ha en tydlig vildmarkskaraktär och därför inte bör besöksanpassas i alltför hög grad.

Efter vidare dialog och samråd med Vattenfall Eldistribution AB har beslutet justerats på ett sådant sätt att Vattenfall Eldistribution AB inte längre avstyrker förslaget. Föreskrifterna har anpassats för att underlätta processen och arbetet med att ta bort kraftledningen från markerna.

Föreskrifterna har ändrats så att det endast är tillståndspliktigt att använda området för organiserade tävlings- eller övningsändamål eller motsvarande med mer än 60 deltagare.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § MB medge dispens från meddelade föreskrifter för naturreservatet. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservat.

Insektsangrepp m.m.

Eftersom området i stort skall lämnas till fri utveckling skall vindfällan och stormskadad skog lämnas. Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Kungörelse

Beslut om kungörelsedelgivning, se bilaga 3.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga 4 (formulär nr 11)

I ärendets slutliga handläggning har deltagit landshövding Mats Svegfors, beslutande och naturvårdshandläggare Mårten Berglind, föredragande, samt länsråd Håkan Eriksson, chefsjurist Jan Pesula, planhandläggare Tobias Malmgren, länsantikvarie Magnus Elfwendahl, naturvårdsdirektör Christina Lindahl, och enhetschef, Natur- och kulturmiljöenheten, Anna Olofsson.

Mats Svegfors

Mårten Berglind

Bilagor:

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Beslut om kungörelsedelgivning
4. Hur man överklagar